

PROGRAM-
SKRIFT
FOR
VENSTRE-
SOCIALISTERNE

Elektronisk reprint af: Programskrift for
Venstresocialisterne, 1969.
Copyright: Arbejderbevægelsens Bibliotek og
Arkiv.

Principprogram

for

Venstresocialisterne

*Vedtaget
på partiets 2. kongres
2.-4. maj 1969*

Forord

Venstresocialisterne fremlægger hermed sit første egentlige programskrift. Vi har søgt at udforme det som et strategisk enhedsprogram, idet analyse, målsætning og strategi er søgt forbundet til en sammenhængende helhed. Baggrunden for denne form er et bevidst forsøg på at overvinde de socialistiske partiers traditionelle kløft mellem teori og daglig praksis, en kløft som har fundet udtryk i den kendte opdeling mellem princip- og arbejdsprogrammer. VS er dannet med det formål at forene det teoretiske og analytiske arbejde med partiets daglige politiske praksis, og vi har derfor fundet det nødvendigt også i programmets form at understrege denne enhed.

Sammenhængen i programskriftet er søgt tilvejebragt på den måde, at strategien afledes af analysen af de nuværende samfundsforhold og en beskrivelse af socialismen således, som VS opfatter den. Kun gennem en tilbunds gående og virkelighedsnær analyse af de kapitalistiske samfundsforhold kan der skabes mulighed for en effektiv indsats over for dem. Og kun ved en klar vision af det socialistiske samfunds karakter kan der skabes tilskyndelse til denne indsats. En socialistisk strategi må for at blive virkningsfuld hvile på begge disse faktorer..

VS understreger kraftigt dette programskrifts foreløbige karakter. Da det teoretiske og analytiske arbejde i den socia-

listiske bevægelse har været forsømt i nyere tid, er opgaven overvældende stor og kan på ingen måde siges at være løst tilfredsstillende med dette skrift. Et strategisk enhedsprogram, som det, der her er tilsigtet, lader sig heller ikke formulere én gang for alle. Analysen og dermed strategien må tage hensyn til de ændringer, som til stadighed foregår i samfundet. Endelig er vi i VS ikke nået til fuld klarhed og enighed på alle væsentlige punkter. Vi forestiller os derfor, at programskriftet år for år må revideres i takt med, at partiet gør nye erfaringer og dermed udvikler sig og afklares teoretisk. Det foreliggende programskrift skal derfor opfattes som et første led i Venstresocialisternes permanente programarbejde.

Venstresocialisternes Hovedbestyrelse

INDLEDNING.

Verden er idag præget af en overvældende modsætning mellem på den ene side de rige muligheder, der står til rådighed for menneskene, og på den anden side den måde, hvorpå disse muligheder udnyttes. Der er idag mulighed for at skabe samfund, hvor mennesker kan leve i frihed og samarbejde, men vi befinder os faktisk i en verden, hvor menneskene stadig er undertrykte, truede og afmægtige.

De afgørende spørgsmål om, hvorfor denne modsigelse stadig består, og hvorledes den kan ophæves, kræver en grundig analyse af de bestående samfundsforhold. Disse kan nemlig opretholdes uden analytisk arbejde, men de kan ikke ændres uden et stort arbejde for at forstå samfundsudviklingens love og tendenser. Enhver samfundsanalyse hviler imidlertid, bevidst eller ubevidst, på et teoretisk grundlag. Den analyse, som er søgt gennemført i dette programskrift, tager sit udgangspunkt i den materialistiske historieopfattelse, som den er udformet af Karl Marx. Denne opfattelse har intet med ufejlbarlige læresætninger at gøre, men betyder en bestandig henvisning til den materielle virkelighed i dens historiske sammenhæng. Dette teoretiske grundlag for programskriftet kan kort skitseres således:

Mennesket.

Det er vor opfattelse, at mennesket er et historisk væsen. Dermed mener vi, at det ikke er et uforanderligt væsen, hvis natur og egenskaber altid har været og altid vil være de samme, men at det er formet af sine historiske forudsætninger. Dets egenskaber og bevidsthed er bestemt af dets konkrete eksistens i dens historiske sammenhæng. Det er ikke menneskenes bevidsthed, der bestemmer deres tilværelse, men omvendt, deres samfundsmæssige tilværelse, der bestemmer deres bevidsthed. Mennesket producerer selv sine ideer, forestillinger o.s.v., men mennesket betyder her det virkelige, virkende menneske, der betinges af en bestemt historisk situation, geografisk, økonomisk og kulturelt.

Historien.

Mennesket er afgørende bestemt af sine historiske forudsætninger, men disse er igen afgørende formet af mennesket. Den civilisation, som idag

bestemmer menneskene, er skabt af mennesker. Menneskene skaber selv deres historie, men de historiske omstændigheder bestemmer deres afgørelser og handlinger. Menneskene er al l så på en gang skaber af historien og produkt deraf.

Samfundet.

Historien bliver til i kraft af spændingen mellem menneskene og de samfundsmæssige forudsætninger for deres virksomhed. Disse forudsætninger er atter afgørende bestemt af det videnskabelige, tekniske og produktionsmæssige udviklingstrin, der på et givet tidspunkt er nået. Menneskets produktive formåen sætter nemlig grænserne for den form, som samfundet kan antage. Menneskets evne til at udnytte naturen bestemmer til enhver tid samfundets produktionsmæssige, økonomiske og øvrige indretning, ligesom denne på sin side bestemmer menneskenes muligheder for at udnytte naturen. Da menneskenes produktive formåen stadig udvikler sig, mens de samfundsmæssige strukturer ifølge sagens natur er træge, kan historien også tipfattes som spændingen mellem den produktive formåen og samfundets udnyttelse af den.

Klasserne.

Udnyttelsen af menneskets produktive formåen har i historisk tid været betinget af en opdeling af befolkningen i herskende og beherskede. F.eks. var udnyttelsen af de videnskabelige og tekniske fremskridt i sidste århundrede betinget af den frie konkurrence i et samfund med privatejendom af produktionsmidlerne, hvor befolkningen opdeltet i ejere og arbejdere. Samfundets indretning iøvrigt bestemmes ligeledes af dette grundlæggende forhold. Retsforhold, moral og det øvrige normsystem får sit afgørende præg af den måde, hvorpå udnyttelsen af den produktive formåen organiseres i samfundet. Det teknisk-industrielle udviklingsniveau og den samfundsorganiserede udnyttelse heraf danner altså den historiske situation, som afgørende bestemmer modsætningerne menneskene imellem.

I det kapitalistiske samfund er udgangspunktet for vor samfundsanalyse følgelig modsætningen mellem den eksplosive udvikling af teknik og videnskab og det overleverede borgerlige samfundsmønster, og modsætningen mellem ejerne/udnyttterne af produktionsmidlerne og lønarbej-

6.

derne. Menneskets udvikling af sin produktive formåen peger mod nye samfundsformer, som bedre svarer til denne formåen. Denne udvikling virker imod de nuværende ejendomsforhold, hvis opretholdelse på den anden side støttes af hele den officielle samfundsmagt og af den kultur og det normsystem, som i tidens løb er dannet i det kapitalistiske samfunds billede.

Men hvis lønarbejderne væbner sig med en historisk vurdering af samfundsudviklingen, som den er antydnet ovenfor, afsløres det kapitalistiske samfund i dets relativitet. Derved øges dets sårbarhed over for de angreb, som den teknisk-industrielle udvikling rummer. En analyse af de økonomiske og i videste forstand kulturelle faktorer i deres sammenhæng vil åbne mulighed for at få afgørende indflydelse på klassekampen i alle dens led, at fremskynde det kapitalistiske samfunds sammenbrud og bane vejen for lønarbejdernes magtovertagelse på vejen mod socialismen.

Venstresocialisterne fremlægger hermed en sådan analyseskitse til debat med henblik på en endnu klarere strategi end den, som vi her har opridset. Analysen må prøves på virkeligheden og strategien på den politiske praksis.

KAPITALISMEN.

A: KLASSEKONFLIKTEN.

Langt den største del af befolkningen (ca. 80%) er lønarbejdere. Da de ikke ejer produktionsmidler, er de nødt til at sælge deres arbejdskraft til ejerne af produktionsmidlerne - kapitalisterne. Ved hjælp af deres ejendomsret til produktionsmidlerne sørger kapitalisterne for at arbejderne yder mere arbejde end det, der svarer til lønnen. Lønarbejderne må yde et merarbejde til fordel for kapitalisten. Værdien af dette merarbejde eller kort sagt merværdien fremtræder som dividende, profit, jordrente, investering og reservefonds. Graden af udbytning - eller forholdet mellem arbejds løn og merværdi - er ikke bestemt af "objektive" love, men af magtforholdene i klassekampen: det er bestemt af, om arbejderne formår at overvinde deres indbyrdes konkurrence og dermed deres afmagt. Magtforholdene kan så at sige stivne, blive til kold krig; f.eks. har graden af udbytning været forholdsvis konstant i Danmark gennem de sidste år (50-50), omend med en svag tendens til stigning. Tilsvarende har kapitalisternes andel af nationalproduktet været nogenlunde konstant igennem hele dette århundrede, nemlig omkring 50%. Den voldsomme vækst i nationalproduktet i de senere år har dog haft til følge, at lønarbejdernes levestandard er højnet betydeligt, selvom deres forholdsvis andel i de producerede goder ikke er blevet større. Stigningen i realløn har ikke ændret det fundamentale forhold: at lønarbejde er udbytning. Således er det ikke i dag *primært* utilfredsstillede fysiske behov, der udgør arbejderbevægelsens drivkraft, men arbejdsforholdene som sådan: umyndiggørelsen, trædemøllen, håbløsheden.

Lønarbejderen.

Det er en almindelig påstand, at vort samfund bygger på personlig frihed. Denne påstand svarer imidlertid ikke til virkeligheden. Lønarbejderen er *tvunget* til at sælge sin arbejdskraft, sine skabende evner, til andre. Hans frihed som lønarbejder er begrænset til at vælge sin egen herre, men en herre skal han have. I tilfælde af arbejdsløshed tages også denne frihed fra ham, og han må finde sig i den herre, som vil have ham. Teoretisk står det ganske vist den enkelte lønarbejder frit for at kunne ophøre med at være lønarbejder. Han kan begynde for sig selv i håb om

at blive selvstændig. En sådan opstigning er dog kun undtagelsen, der bekræfter reglen. Ønsker han at være uden herre, er han i reglen også uden eksistensmuligheder. Ingen kan med loven i hånd tvinge lønarbejderen til at sælge sine skabende evner til kapitalen, men vil han opretholde livet, er han tvunget til at byde sig til på det kapitalistiske arbejdsmarked, hvor menneskelig arbejdskraft købes og sælges som andre varer. Lønarbejderens undertrykkelse har ikke karakter af umiddelbar vold, som tilfældet var for slaven eller fæstebonden. Men han lever under en upersonlig tvang til at sælge sin arbejdskraft.

På samme måde lever lønarbejderen under tvang i selve arbejds-situationen. Han er her underlagt sin herres forretningsmæssige dispositioner. I det øjeblik, det ikke længere er rentabelt at have lønarbejderen ansat - hvad enten det skyldes, at han kan erstattes af en maskine, at han er slidt op, eller det skyldes dårlige konjunkturer - bliver han fyret. Selv under såkaldt fuld beskæftigelse forsvinder denne usikkerhed ikke for den enkelte. Fuld beskæftigelse er et statistisk fænomen. For den enkelte lønarbejder er usikkerheden stadig en realitet.

Arbejdet i virksomheden far for lønarbejderen også karakter af tvang. Han giver ikke mode først og fremmest af lyst til at arbejde, men fordi det er nødvendigt for ham. Det er ikke lysten, der driver værket, men en tvang, der kommer til udtryk gennem løn- og advancementssystemer, der tvinger den enkelte til at gøre sit yderste for at fa en rimelig indtægt. Endelig øves tvangen gennem opsynsmænd og andre funktionærer, der selv er lønarbejdere, men for en særlig belønning virker som kapitalens underofficerer.

Lønarbejderne er således underordnet produktionen. De er underkastet den kapital, som de selv gennem merværdien har skabt. Dette fører naturligvis til modstand og selvforsvar, men kapitalen kan aldrig indrømme lønarbejderne ret til at bestemme, hvad der skal produceres og hvor meget, der skal produceres. En sådan selvforvaltning ville være det samme som at fjerne kapitalens eksistensgrundlag: profitten.

Funktionæren.

En funktionær får udbetalt månedsløn; han har længere opsigelsesvarsel

og generel større tryghed i ansættelsen end den almindelige arbejder. På grund af dette ansættelsesforhold har man ofte sat skel mellem funktionærer og andre lønarbejdere. Det er et falsk skel. Funktionæren adskiller sig kun fra andre lønarbejdere gennem visse belønninger, der bliver ydet for hans for kapitalen nødvendige ekspertviden og loyalitet. Men også han er genstand for udbytning, og det forlanges endda af ham, at han samtidig i ganske særlig grad skal være kapitalens repræsentant og tjener. Han kommer derfor ofte til at betale sit særlige ansættelsesforhold med en høj pris i form af en vidtgående uselvstændighed. Funktionærerne skal repræsentere virksomheden. Ofte må de ikke være fagorganiserede, og de må i alt fald ikke stå i samme faglige sammenlutning som arbejderne. Dette har været bestemmende for hele deres sociale og politiske indstilling. Automationen vil imidlertid nu afsløre, at funktionærernes privilegier på mange måder kun er indbildte goder.

Automationen vil på den ene side medføre, at flere og flere lønarbejdere får funktionærstatus, mens den på den anden side vil gøre det tydeligt, at også funktionærerne er lønslaver, der er undergivet samme magtes løshed og usikkerhed som håndens arbejdere. Funktionærerne vil opleve, hvad det betyder, at arbejde, der på deres område udføres af mennesker, hurtigt vil kunne udføres af maskiner, så den ene ekspert hastigt må erstattes med en anden. Kampen mod maskinerne og den dermed følgende usikkerhed er et gammelt problem for håndens arbejdere. Denne kamp er allerede nu ved at blive en realitet også for funktionærerne.

Studerende og højt uddannede.

At også akademikere og andre højtuddannede er at betragte som lønarbejdere er indlysende. De fleste af dem er efter endt uddannelse nødt til at sælge deres arbejdskraft på markedet ligesom andre. Den væsentlige forskel er, at de på grund af efterspørgslen efter deres kvalifikationer i reglen kan opnå en højere pris. For videnskabsmanden gælder, at han vel ofte er mere direkte engageret i sit arbejde end lønarbejderen i almindelighed, men han har lige så ringe indflydelse på anvendelsen af sit produkt, de videnskabelige resultater, som lønarbejderen har på sit.

10.

De studerende *er* derfor i lighed med lærlingene at betragte som lønarbejdere i svøb. Dette forhold bestemmer også deres situation som studerende. De færdigheder og kundskaber, som de bringes til at tilegne sig, er nemlig bestemt af deres funktion efter endt uddannelse. De skal kunne sælge deres arbejdskraft på de foreliggende betingelser, og for manges vedkommende skal de netop enten i staten eller erhvervslivet være egnede til at optræde som kapitalens kontrollerende og administrerende underofficerer. Det frie studium er en myte. Det må ifølge sit formål afvikles tvangsmæssigt både i form og indhold. Dette forhold ligger blandt andet bag studenteroprøret.

Men der er flere årsager til at oprøret breder sig på samtlige uddannelsesinstitutioner fra lærlingskoler over gymnasier til seminarier, teknika og universiteter. Tidligere var der en afgrundsdyb forskel mellem lærlinge og det lille mindretal, der uddannede sig til overordnede funktionærer. Men det højtudviklede samfund kræver i dag store mængder af højtuddannet arbejdskraft, hvorfor antallet af unge under uddannelse er under eksplosiv udvidelse. Derved rives en meget stor del af ungdomsårgangene ud af produktionen og ligestilles - skønt flertallet fortsat rekrutteres fra over- og mellemklassen - med lærlingene, der i kraft af længere folkeskolegang nu består af betydeligt ældre aldersgrupper. Selv de såkaldt "ufaglærte" arbejdere må tilbringe en væsentlig del af deres yngre arbejdsår på skolebænken i specialarbejderskolerne. Kampen for bedre forhold på uddannelsesinstitutionerne, uddannelses-løn o.s.v. er ved at blive en uadskillelig del af klassekampen, idet den moderne udbytning bl.a. kommer til udtryk ved, at man endnu ikke socialt og økonomisk har villet anerkende uddannelsesindsats som en anden form for arbejdsindsats. Samtidig fører denne udvikling til, at flere og flere af de unge under højere uddannelse kan erkende deres interessefællesskab med "håndens arbejdere". En proletarisering er på vej, idet et stadig større flertal selv af de universitetsstuderende ikke kan forvente at blive overordnede funktionærer på magthavernes side, men højt uddannede specialiserede lønslaver på samme niveau som andre flipproletarer.

Marginalgrupper.

De vestlige industrisamfunds fordrejede fordeling af goderne har givet et

11.

privilegeret mindretal så stor uafhængighed af umiddelbare nærings-sorger, at det har kunnet udvikle en relativ åndelig frihed. Det gælder de arbejdere, som har indset, at rådigheden over deres tid er mere værd end de såkaldte varige forbrugsgoder og derfor klarer sig med en lav levestandard for de penge, de tjener i korte arbejdsperioder. Det gælder nogle af de studerende, som tager dogmet om det frie studium på ordet og anvender en del af deres studietid på systemkritisk virksomhed. Det gælder visse offentligt ansatte (f.eks. nogle pædagoger og socialarbejdere), som i kraft af det borgerlige systems erklærede tolerance og humanitet og deres egen stabile indkomst kan opleve sig selv som frie fra åndelig og materiel tvang. Det gælder endelig en del, som er vokset op i økonomisk tryk under halvtredsernes og tressernes højkonjunktur, og hvis mentalitet er upåvirket af materiel nød, fordi de aldrig selv har kendt den. Det er i disse grupper, en ny livsform fri for det aggressive konkurrencesamfunds magtkampe i de senere år har udviklet sig. Denne menneskelige avantgarde kan blive både værdifuld og farlig for socialismen, fordi den ved sin demonstration af menneskets udfoldelsesmuligheder under gunstige betingelser realiserer en del af den socialistiske utopi, farlig fordi dens medlemmer i deres lykkelige udfoldelse kan glemme, at det kapitalistiske system stadig består, og at deres egen frihed kun er mulig i kraft af, at andre udbyttes.

Deselvstændige.

De selvstændige udgør ikke nogen ensartet gruppe. På papiret ejer de alle produktionsmidler, jord og bygninger, men ofte må de i virkeligheden aflevere en betydelig del af deres indvundne merværdi til banker og andre pengeinstitutioner. Fra den lille selvstændige til den egentlige kapitalist er der glidende overgange. På grund af den tekniske udvikling og kapitalmagts koncentration er kapitalistens oprindelige rolle som både leder af produktionsprocessen og udbytter blevet delt mellem direktøren og kuponklipperen. Direktøren er ofte at betragte som kapitalens højtbetalte topfunktionær. Som den umiddelbare administrator af kapitalens herredømme må han følge kravet om kapitalens forrentning og ophobning af merværdi. Han er underkastet kapitalens og varemarkedets upersonlige magt. Samtidig er han den fornemste personlige udøver af denne magt. Direktørens tilsynkomst i erhvervslivet har på ingen måde ændret klassekampens karakter.

Den borgerlige påstand om, at klassekampen er forbi, må derfor betragtes som en del af den ideologiske kamp, som kapitalens repræsentanter forer for at opretholde deres magt.

B: KAPITALISMENS ØKONOMI

Kapitalens herredømme over produktionen har vidtrækkende følger for hele samfundets økonomiske, politiske og kulturelle liv og stiller sig hindrende i vejen for en samfundshusholdning, hvor lønarbejderne i fællesskab regulerer samfundets produktion.

Kapitalisterne kan kun lægge ønsket om den størst mulige forrentning til grund for deres dispositioner. Er der på grund af den ulige fordeling af goderne større gevinst ved finansiering af afbetalingskontrakter end ved investering i boligbyggeri, bruges pengene til finansiering af bilkøb, og boligbyggeriet forbliver uløst. Det almindelige forbrugsmonter forvrides i det kapitalistiske samfund mere og mere på grund af modsætningen mellem industriens produktion for individuelle statusbestemte behov og den sociale udviklings (det nye familiemønster, kvindernes frigørelse) krav om dækning af de kollektive behov. Hvor arbejderne tidligere i første række blev udbyttet gennem produktionen, udnyttes de i dag også gennem forbruget ved hjælp af den moderne behovsskabende reklame. Kapitalismens menneskeideal er det isolerede, passivt konsumerende individ.

Men kapitalisternes indflydelse på samfundsudviklingen er ikke begrænset til virkningerne af de investeringer, som de foretager eller undlader at foretage, I beskæftigelsens navn lykkes det dem ofte at tvinge det offentlige til at støtte igangværende produktioner, uden hensyn til disses ovrigt samfundsmæssige betydning.

Kapitalens koncentration.

Denne magtesløshed, som det offentlige i et kapitalistisk samfund er undergivet, bliver i vore dage større og større på grund af kapitalens koncentration og centralisation. Koncentrationstendensen angiver det forhold, at kapitalens mængde vokser stærkere end arbejdskraftens omfang. Maskiner og anlæg overtager opgaver, som tidligere blev udført af mennesker. Centralisationstendensen angiver det forhold, at nogle få

kapitalgrupper overtager magten inden for kapitalens område og dermed i samfundet. De to tendenser virker forstærkende på hinanden. Årsagerne til denne kapitalkoncentration, som blufærdigt går under navnet strukturrationalisering, er flere. Udnyttelsen af den moderne teknik kræver ofte meget betydelige kapitaler, og det samme gælder for omsætningen af tekniske forskningsresultater i anvendelige produkter. Den mest kapitalstærke virksomhed vil derfor i reglen vinde i denne konkurrence, og taberen må da for ikke at tabe alt gå med til sammenslutning. Koncentrationen medfører ikke blot større produktiv styrke, men giver også større slagkraft på markedet, bedre kreditmuligheder, bedre forhandlernet, effektivere reklame og større overskud til forskning o.s.v., hvilket igen fører til yderligere sammenslutninger. Kapitalmagtens kontrol over samfundsudviklingen bliver koncentreret på stadig færre hænder.

Den internationale kapitalintegration.

Kapitalintegrationen foregår vel i første omgang tydeligst på det nationale plan, dels af hensyn til konkurrencen på hjemmemarkedet, dels for at styrke konkurrenceevnen over for de udenlandske koncerner. Men sammenslutningerne standser ikke ved landegrænserne. En del danske virksomheder er allerede sluttet sammen med større og stærkere udenlandske, og denne udvikling ser ud til at skulle fortsætte.

Inden for den kapitalistiske verden har de store amerikanske koncerner siden krigen oplevet en enestående forøgelse af deres magt. De er i besiddelse af en kapitalkraft, ingen andre i verden kan hamle op med. Kræfterne bruges til teknisk forskning, <>m yderligere forøger forspringet, til kamp om markeder og investeringer i de tidligere kolonilande og til gennem investeringer at indplante amerikanske virksomheder solidt i de gamle vesteuropæiske industrilande.

Europæerne forsøger at forsvare sig mod denne overlegne konkurrence ved selv at iværksætte koncentrationer tværs over landegrænserne. Dette er netop et af Fællesmarkedets formål, og det er et af hovedmotiverne til Englands krav om optagelse. Hvordan udfaldet af denne kamp om produktion og marked end bliver, er det klart, at den danske kapitalisme ikke kan holde sig udenfor. Også den vil på den ene

eller den anden måde blive afhængig af amerikanske eller europæiske koncentrationer.

Det siger sig selv, at hele denne internationalisering yderligere understreger f.eks. det danske folketings mangel på økonomisk handlefrihed. Udenlandske koncerner tillader kun datterselskaber at opretholde produktionen, når den er ligeså profitabel som den tilsvarende produktion i moderlandet. Afgørende beslutninger om den økonomiske udvikling i Danmark træffes af internationale storføretagender.

Imperialismen.

Denne internationale økonomiske udvikling har forlængst gjort Danmark til en fast forankret og næsten uadskillelig del af den kapitalistiske verdensøkonomi. Vor økonomiske udvikling har i alle måder været afhængig af forholdene i de store europæiske industrilande, som alle igen har været afhængige af forholdet til USA.

Og da de gode tider siden 1950'erne bl.a. har haft udbytningen af u-landene som forudsætning, deltager vi på helt lige fod med andre vestlige lande i denne udbytning, der ledsages af politisk kontrol, i første række udøvet af USA.

Udbytningen finder sted gennem investeringer i kolonilandene på områder, hvor gevinsten er sikker og hurtig. De indvundne profitter fores for en væsentlig dels vedkommende straks hjem til moderlandet, og der spørges sjældent efter u-landets egne behov. Derved hæmmes planlægningen af u-landenes begrænsede ressourcer.

Samtidig med denne form for direkte kapitalistisk udbytning har industrilandene i kraft af deres økonomiske overlegenhed og indbyrdes samarbejde været i stand til at beherske verdensmarkedet til skade for u-landene, og til beskyttelse af industrilandenenes egen kapitalisme. U-landene er tvunget til at købe industrivarer fra industrilandene mod til gengæld at sælge billige råvarer. Denne form for udbytning, der har været en af forudsætningerne for de sidste ti-års forøgelse af nationalindkomsten i de industrialiserede lande, kommer til udtryk

gennem diskriminerende toldaftaler og andre foranstaltninger de rige lande imellem, markedsdannelserne, de internationale organisationers virke, mange u-landshjælpeforanstaltninger, saml den internationale investeringsbank.

Denne udvikling har hindret u-landene i at opbygge deres egen økonomi og skabt politisk ustabilitet. Derfor har det været nødvendigt for industrilandene - først og fremmest USA at lade udbytningen ledsage af almindelig politisk imperialism, der kommer til udtryk i serier af militæralliancer, som bevarer højregimer ved magten. Hvor denne form for kontrol har været utilstrækkelig til at holde befolkningerne i ro, har de vestlige magter sat ind med direkte militærmagt som i Guatemala 1953, Ægypten 1956. Cuba 1961. Congo og Vietnam. De vestlige landes aktive og passive støtte til racisterne i Sydafrika, Rhodesia, Mozambique og Angola, fascisterne i Grækenland og Latinamerika er andre vidnesbyrd om den økonomisk-politiske undertrykkelsespolitik, der går under betegnelsen imperialism. Danmark kan takkel være sin alliancepolitik og de økonomiske fordele vi har haft, ikke frasige sig sit medansvar for hele denne politik, som gennemgående da også har haft vor støtte. Betegnelsen u-landshjælp må i denne sammenhæng altså betragtes som et røgslør over de virkelige forhold.

Systemets stabilitet.

Det kapitalistiske verdenssystem har siden 2. verdenskrig udvist betydelig stabilitet. Spørgsmålet er om denne stabilitet kan vare ved. Dette hævdes af niårige økonomer. Men det er værd at huske, at sådanne forestillinger ofte har været næret tidligere i historien, indtil successen blev indhentet af krig eller krise.

Konkurrencen mellem monopolerne, konkurrencen mellem store nationer og markedsdannelser inden for systemet og de enkelte stormagters selvstændige økonomiske politik kan komme til at hindre monopolerne i at foretage den totale planlægning af produktion og marked, og kan derfor føre til overproduktion eller overinvestering til skade for kapitalforrentningen. Det er en konstant trussel, som her og der er blevet til virkelighed, og kan medføre en mangel på balance, som

kan føre til sammenbrud. De seneste års truende valutakriser er vidnesbyrd herom. Om sådanne kriser skal afværges, vil komme til at afhænge af om kriseforebyggende foranstaltninger kan træffes på internationalt plan.

Klassemodsatningerne er imidlertid det fundamentale problem for det kapitalistiske system, og det uanset om det vil lykkes kapitalens magtudøvere at styre kapitalismen fri af dens totale sammenbrud gennem internationale, forebyggende foranstaltninger. Det må understreges, at de udbyttede befolkninger kan få en afgørende indflydelse på, om det kapitalistiske system skal ende med en tilintetgørelse gennem en kernevåbenkrig, udvikle sig til et totalt monopolfascistisk system, eller det skal revolutioneres ind i en socialistisk udvikling.

C: STATEN

Staten forstået som den lovgivende, dømmende og udøvende magt fremtræder i den borgerlige ideologi som hævet over klasseinteresser. Men staten er i virkeligheden et produkt af klassekampen, af samfundet på et bestemt udviklingsstrin. (Det er ikke staten, der opretholder kapitalismen, men kapitalismen, der opretholder staten). Statens rolle er som redskab for den herskende klasse at sikre de kapitalistiske produktionsforhold.

For at opfylde sin opgave har statsmagten altid været forsynet med en række magtmidler (parlament, hær, politi, domstole og administration), som sørger for, at borgerne overholder de love, der er nødvendige for at systemet kan fungere. Staten har endvidere hos os gennem tiderne sørget for de investeringer i uddannelse, anlæg af byer, havne, broer og veje, som har været en forudsætning for at kapitalen kunne arbejde.

Indtil 1. verdenskrig begrænsede statsmagten sig i det væsentlige til sådanne foranstaltninger til beskyttelse og sikring af kapitalen. Den påtog sig så få positive opgaver som muligt, og den greb sjældent direkte ind i erhvervslivets problemer, som man ønskede reguleret gennem de mange små producenters konkurrence på markedet.

Denne natvægterstat var imidlertid i det lange løb ikke tilstrækkelig til at sikre borgerskabets herredømme og bevare politisk ro. Allerede før 1. verdenskrig var konservative regeringer i Europa begyndt at gennemføre sociallove af forskellig art (aldersrente, arbejdsløshedsunderstøttelse m.v.) for at dæmme op for den sociale uro og sikre politisk stabilitet. Man frygtede de socialdemokratiske bevægelser.

Man skal imidlertid frem til tiden mellem de to verdenskrige og især efter 2. verdenskrig, før staten for alvor udviklede sig til andet og mere end den kapitalistiske produktionsforms natvægter. Årsagen hertil er at finde i den økonomiske og tekniske udvikling.

Statens rolle i den moderne kapitalisme.

I 1929 begyndte en økonomisk verdenskrise, som ikke blev bragt til afslutning før 2. verdenskrig. Den kendetegnedes ved massearbejdsløshed, ledige maskiner og lagre af råstoffer på den ene side og et skrigende behov for daglige fornødenheder, boliger og sociale ydelser på den anden. Det var kapitalismens hidtil farligste krise, og følgen var omfattende politiske uroligheder i næsten alle lande. I Tyskland førtes fascisternes som kapitalmagtens beskyttere til magten i ly af denne krise.

Men uanset om det var fascisternes, socialdemokraterne eller de liberale, der vandt den politiske kamp i 30'erne, sejrede tanken om bevidst økonomisk regulering for derved at skabe nærmere overensstemmelse mellem produktionsevne og forbrugermulighed. Staten begyndte at optræde som regulator af det private forbrug og som noget nyt: som efterspørger af arbejdskraft og produkter. Den militære oprustning var i denne forbindelse en væsentlig faktor, i mindre grad søgte man at regulere de private investeringer. Staten begyndte kort sagt at benytte sig af penge- og finanspolitik, d.v.s. regulering af rentesatser, skattesatser og omfanget af de offentlige udgifter.

Siden 2. verdenskrig har disse økonomisk politiske virkemidler stort set forhindret den store økonomiske krise, men har samtidig betydet, at staten i dag træffer økonomiske dispositioner, som er af stor betydning for resten af samfundet. Problemet er, om disse økonomiske disposi-

tioner træffes udelukkende i kapitalens interesse. Ved vurderingen heraf må det iagttages, at de kendte tendenser inden for det kapitalistiske system til at kapital erstatter arbejde, og at de store kapitalister eksproprierer de mindre kapitalister, fortsætter som tidligere. Der findes en tendens til ujævn udvikling i kapitalismen; man kan blot tænke på visse produktionsprocessers automation, mens andre forbliver på samme stadium som tidligere, den økonomiske udviklings koncentration til visse storbyområder med tilsvarende underudvikling i andre dele af landet, eller man kan se overproduktionen af visse forbrugsvarer (fjernsynsapparater, biler o.s.v.) i forbindelse med boligproblemet, der nu har eksisteret et århundrede. Statsmagtens opgave som den rent faktisk bestemmes i dag er at skabe gunstige eksistens- og udviklingsmuligheder for kapitalen og herunder af hensyn til den politiske stabilitet at skabe nogenlunde social sikkerhed for befolkningen. Derfor ses idag tendenser som har overfladiske ligheder med socialisme: begyndende planlægning af det offentlige aktiviteter, indkomspolitik, udvidet socialpolitisk aktivitet, udvidede udviklingsmuligheder for større dele af befolkningen o.s.v. Men det må understreges, at disse forhold ikke fører til socialisme eller svækker kapitalismen. De kan inden for systemets rammer udnyttes såvel i den ene som i den anden retning, afhængig af magtforholdet mellem klasserne og grupperne i samfundet. Men det må fremhæves, at alle disse aktiviteter, som absolut ikke er uden betydning for menneskers levevilkår, kun kan vurderes tilfredsstillende, hvis de betragtes som funktioner, der primært er nødvendige for systemets eksistens.

De forskellige socialdemokratiske teorier om, at den moderne kapitalisme er en mere demokratisk form for kapitalisme, som som socialismen overflødig, viser en virkelighedsopfattelse, lige så overfladisk som de officielle kommunistpartiers, efter hvilken statsmagten i ethvert kapitalistisk samfund til alle tider kun er stor-kapitalens direkte eksekutivkomite. Kapitalen er dog stadig privatejet og under privat kontrol. Den enkelte kapitalist bestemmer stadig over investeringernes omfang og karakter og spørger ikke efter sociale behov. Om han tager fejl må staten i beskæftigelsens og stabilitetens navn gribe ind for at beskytte såvel kapital som profit. Af hensyn til kapitalens forrentning har vi måttet acceptere offentlige investeringsgarantier, eksportgarantier, di-

rette tilskud og fordelagtige afskrivningsregler. Af samme grund ofres, når det kræves, ikke alene lønarbejdernes interesser, men også menigmands forbrug. Helhedsløsning, Oms og Moms er alle dikteret af ikke lønarbejdernes behov - men kapitalens krav. Og det vil hver gang sige det samme som en styrkelse af kapitalisternes stilling.

Befolkningen accepterer denne udvikling, fordi den er blevet belånt om, at dens velfærd i et og alt er afhængig af det, som man med et smukt ord kalder "erhvervslivets trivsel". Politikere og presse søger bestandig at indpode lønarbejderne, at de "ikke skal save den gren af, som de selv sidder på".

Folketinget og de skiftende regeringer kan da alle nuancer til trods - betragtes som kapitalmagts tjenere. Politikerne er sig denne underordning bevidst, og kapitalmagts repræsentanter spiller en afgørende rolle i regeringens vigtige politiske og administrative udvalg.

Konklusionen bliver, at det officielle billede af det borgerlige demokrati ikke svarer til de virkelige magtforhold i samfundet.

Folketingets rolle og de politiske partier.

Kapitalen ønsker aldrig at demonstrere sin magt direkte og offentligt. Det sker kun undtagelsesvis, som f.eks. da Arbejderpartiet sidst tog magten i England. På mindre end en uge tvang kapitalflugt og spekulation partiet til at opgive næsten hele sin reformpolitik. Noget lignende skete i Italien, da centrum-venstre regeringen blev dannet. Begge regeringer blev på kort tid tvunget til i de afgørende spørgsmål at indrette deres politik efter centrale kapitalistiske krav.

Alle de politikere, der i Danmark går under betegnelsen ansvarlige, kender og respekterer denne kapitalmagt. Dette gælder helt naturligt for de partier, der solidariserer sig med denne kapitalmagt. Men det gælder også for Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti. Socialdemokraterne begyndte deres samarbejde med kapitalen i samme øjeblik, de fik del i regeringsmagten, og det blev endda dem, der i 30'erne fik æren af at indføre den ny-kapitalistiske politik i Danmark.

Siden har ingen regering kunnet eller turdet antaste den private ejendomsret til produktionsmidlerne og den dermed følgende udbytning. Det er dette forhold, der har givet den politiske debat et forlorent præg. Når man fortæller befolkningen, at kapitalens trivsel er en forudsætning for hele befolkningens velfærd, er man ude afstand til at komme ind på de faktiske modsætninger omkring udbytningen og kapitalens magt. Man må så i stedet opføre et skuespil. Man må lade som om vælgerne får lov at træffe vigtige afgørelser. Et godt eksempel er kildeskatten i 1966. SF krævede fradragsreglens ophævelse, Socialdemokraterne krævede kildeskat nu. Om det væsentlige: en ny byrde- og magtfordeling i befolkningen blev der ikke talt. Der kom heller ikke nogen ny byrdefordeling, og de borgerlige har nu når det kommer til stykket ikke noget imod at indføre den praktiske kildeskattereform, som ikke kan genere en eneste kapitalist.

På denne måde pisker partier og presse uvæsentlige modsætninger op for at stikke folk blå i øjnene. Det er skuespil til fordummelse af vælgerne, som kommer til at afgøre et helt valg på grundlag af et enkelt, måske ikke uvæsentligt, men dog kun teknisk spørgsmål.

Kun kontroverser inden for det kapitalistiske systems rammer kan behandles af de professionelle politikere i regering og folketing. De kan mægle kapitalinteresser imellem og de kan fore en vis fordelingspolitik lønmodtagerne imellem. Længere rækker deres magt ikke, men støttet af så at sige al nyhedsformidling og oplysning accepterer de og deres vælgere denne begrænsning. Man kan drage den konklusion, at anti-kapitalistiske reformer ikke lader sig gennemføre ad parlamentarisk vej, medmindre en regering er indstillet på at tage et frontalt opgør med kapitalismen. Og så må man endda huske på, at hele statens undertrykkelsesapparat, politi, officers- og embedsmandskorps er indstillet på at hjælpe kapitalen, hvis det er muligt. Det ligger i sagens natur. Det er en modstand, reformpartier mange steder fra tid til anden er løbet ind i.

Statens internationale politik.

Folketing og regering er imidlertid også bundet af vore internationale forpligtelser. Men der tales kun sjældent officielt om de internationale bånd der er lagt på os. Politikerne taler overhovedet sjældent om

international politik i nogen meningsfuld sammenhæng. De talei aldrig om dansk kapitalismes forbundethed med den imperialistiske udbytning, om hvad der foregår i den internationale kapitalverden, om de uskrevene og skrevne betingelser for udenlandske kapitalinvesteringer. De taler derimod om fællesmarkedet, som om det bare var et spørgsmål om kød og æg, og om u-lande, som om det bare var et spørgsmål om u-landshjælp. De taler aldrig om den imperialistiske politik, vi selv nyder godt af, og de undgår helst at tale om den internationale undertrykkelsespolitik, der varetages af USA, mens de taler meget højere om Sovjetunionen og Kina. De ynder at tale om betydningen af FN-troppers indsats i konfliktområder, men de vil ikke se, at denne indsats oftest har været til fordel for USAs interesser.

Sandheden er, at vi er afskåret fra at øve radikal kritik af USA, fordi vi er medansvarlige. Derfor søgte Krag-regeringen at hindre Russell-tribunalets møder i Danmark, og derfor ville den nuværende regering forbyde en indsamling til Vietnams folk. Vi er medansvarlige gennem Atlantpagten og NATO, hvis formeste mål var og er at bekæmpe den europæiske socialisme, og som siden er blevet perlen blandt USAs alliancer til bevarelse af kapitalens magt og undertrykkelse af u-landenes befolkninger.

Militærpolitisk er Danmark allerede nu gennem aftaler og militære installationer inddraget som operativt bagland for den vesttyske militarisme, og ingen ansvarlig dansk politiker tør derfor på indeværende tidspunkt tænke på dansk udtræden af NATO. Alle ved også, at amerikanerne simpelthen ville nægte at forlade Grønland. Økonomisk er dansk kapitalisme bundet til den internationale imperialisme. Militært er vore soldater brikker i denne imperialismes krigsberedskab.

Den politiske, derunder den militærpolitiske, afhængighed af den kapitalistiske verden og af dens førende magt, og vor bundethed til det kapitalistiske verdensmarked, er således den alvorligste indskrænkning i en dansk regerings handlefrihed.

D: FAGBEVÆGELSEN.

Fra første færd har fagbevægelsens vigtigste opgave været at forsvare sine medlemmers levestandard, arbejds- og ansættelsesvilkår i daglig

kamp mod kapitalisterne. Denne klassekamp var oprindelig uforsonlig og afslørede det faktiske modsætningsforhold mellem arbejde og kapital.

Den danske fagbevægelse voksede under svære vanskeligheder op nedefra for ret snart at føre til dannelsen af landsomfattende forbund, der ved århundredeskiftet blev sluttet sammen under LO. Denne udvikling fandt sted i snævert samarbejde med det fremvoksende Socialdemokrati, og tanken var, at enighed og sammenhold om et af begge accepteret mål skulle gøre stærk. Septemberforliget i 1899 blev imidlertid et nederlag for den nye fagbevægelse, et nederlag, som den af gode grunde aldrig er kommet over. De kollektive aftaler og de senere - herigennem muliggjorte - fagretslige regler, har bundet fagbevægelsen på hænder og fødder. De samme regler førte til, at ledelsen fik enorm magt. Den skal holde sammen på de indbyrdes om krummerne kæmpende fagforbund og i det hele taget sørge for ro og orden inden for egne rækker. Arbejdesfred, værdig optræden, lovlydighed - det er nøgleordene i LOs ordforråd. Herigennem er lønarbejderne blevet fastlåst i en permanent taberposition i kampen mod arbejdsgiverne.

I mellemkrigstiden blev LO ramt af samme skæbne som Socialdemokratiet. Partiet, som sad i regering, tvang da fagbevægelsen til at gå i samarbejde med kapitalmagten. I stedet for at bekæmpe krisen ved at bekæmpe kapitalmagten indgik parti og fagbevægelse i et samarbejde for at opnå en stabilisering. LO forvandlede herved fra en kamporganisation til en samarbejdspartner, der godtager, at princippet om kapitalens sunde forrentning er udgangspunktet for enhver forhandling. LO fungerer herved som en garant for kapitalismen og er gået ind i et classesamarbejde. Samfundssind og mådehold er betingelsen for trivsel og forståelse. LO har da også gennem flere år været godt på vej til at acceptere en regulær indkomspolitik, og derfor får overenskomstsituationerne i lighed med valg til Folketinget mere og mere karakter af et skuespil for folket.

I takt med forsoningen i toppen åbnes kløften mellem LOs top og bund. Den bureaukratiske maskines top forhandler med arbejdsgiverne på forudsætninger, som de menige medlemmer ikke kender. De må læse

om deres egne anliggender i avisen. Den bureaukratiske centralisering umyndiggør det enkelte medlem og hindrer ham og hans arbejdsplads i at gøre sig gældende med deres egne synspunkter. Den menige arbejder har ingen mulighed for at øve indflydelse på det LO, der "varetager" hans interesser. På generalforsamlinger og kongresser er han magtesløs over for de etablerede ledes bureaukratiske magtapparat. Tilliden og forventningerne til LO er derfor falmet bort. Solidariteten er hos arbejderne erstattet af en følelse af afmagt og ligegyldighed. Selve fagbevægelsens struktur er således blevet en hemsko for bevægelsen. Den totale centralisering har ført til afmagt, idet arbejderne ikke gider beskæftige sig med LO. Hvordan skal en fagbevægelse, hvor topledelsen har al magten, og som fører alle sine forhandlinger i hemmelighed, kunne være et instrument i kampen om lønarbejdernes frigørelse? Hvordan kan en fagbevægelse, der kværner løs om produktionsfremmende lønsystemer, tidsstudier og effektivitet, kunne bruges i kampen imod tvangen i arbejdssituationen?

LO har forvandlet sig fra i den første tid at være et naturligt samarbejdsorgan for Socialdemokratiet og fagbevægelsen til at blive en partisk pressionsgruppe under Socialdemokratiets ledelse og indflydelse. I dag er Socialdemokratiets infiltration i LO blevet den største hemsko for at bruge fagbevægelsen som en kamporganisation.

E: DET BORGERLIGE HERREDØMME

Vi lever altså i et samfund, som er underlagt kapitalens herredømme. Dette udøver sin magt i egen interesse og i selvforsvar på forskellige måder: til udbytning, til kontrol over produktionen og til at underordne folketing, statsmagt og fagbevægelse under sine interesser.

Denne magt udøves direkte, f.eks. ved afskedigelse af arbejdskraft og indblanding i lovgivning og administration. Men den udøves også indirekte gennem hele det livsmønster som produktionsformen påtvinger befolkningen. Skellet mellem direkte og indirekte magtudøvelse kan være vanskelig at drage, og der er sjælden tale om nogen sammenhængende planlægning. Udgangspunktet er til enhver tid kravet om kapitalens forrentning og bevarelsen af kapitalens magt. Kapitalmagten vil i de fleste forhold helst være diskret og underforstået. Kapitalisternes

åbenlyse junta kommer først - indefra eller udefra - når kapitalisternes magt og privilegier er truet, hvad dette århundrede kan opvise adskillige eksempler på.

Arbejdssituationen.

Vil vi forstå hvorfor flertallet affinder sig med dette samfund, kan man begynde med den opdragelse, som vi modtager gennem vore daglige erfaringer på arbejdsmarkedet og på arbejdspladsen.

Lønarbejderen er nødt til at sælge sin arbejdskraft. Han skal overleve. Han bliver derved ufri og må stille sig til disposition. Han er uden indflydelse på hvordan og til hvilket formål hans arbejdskraft udnyttes. Lønarbejderen kan protestere, men oftest må han dog erkende det som et gode, at kapitalisten overhovedet vil købe hans arbejdskraft, så han dog kan overleve. Kapitalisten fremtræder dermed som arbejdsiver.

Lønarbejderen beklager sig over sin løn og med rette. Han producerer kapitalens merværdi. Men kapitalisterne og deres presse samt politikerne fortæller ham, at hvis der ingen merværdi er - eller hvis den er for lille - da vil hans herre ikke kunne klare sig i konkurrencen med andre herrer. Således lærer lønarbejderen at acceptere merværdien og sin egen undertrykkelse. Vore højeste økonomiske autoriteter forklarer ham, at kapitalisternes profit og privilegier er en forudsætning for, at han selv kan overleve. Og fordi han er isoleret og dermed afmægtig, tror han på denne "forklaring".

Også på andre mader kan lønarbejderen tvinges til at tage stilling til forsvar for kapitalistens interesser, og mod sine egne. Han skal producere, hvad han bliver sat til. Han kan producere våben til Vietnamkrigen, overflødige kuglepenne, reklamefilm for Valo og reaktionære aviser, der skriver, at han er doven og uforstandig. Han må affinde sig med dette ydmygende og overflødige arbejde. Det er hans eksistensgrundlag, og som sådan vil han forsvare sin arbejdsplads. Han lærer, at det, der kan sælges, er godt.

På arbejdspladsen lærer vi også, at *konkurrence* er sund og nyttig. Den giver mulighed for økonomisk fremgang og bedre løn. Den giver

mulighed for avancement, hvis man anses for en loyal og ihærdig tjener. Og fra barnsben har vi lært, at økonomisk fremgang og avancement er den eneste målestok for arbejdets værdi. Det kapitalistiske samfund kender da heller ingen anden.

Lønarbejderen ved naturligvis godt, at den samlede produktion er skævt sammensat, at der er slum på Nørrebro, mens sommerhusbyerne skyder op langs vore kyster, og at det er lettere at få repareret en bil end at få kureret en brækket arm.

Men han har lært, at det alene er effektiviteten, det kommer an på, og han er ikke vant til at stille spørgsmål. Han skal tjene sin løn. Derfor bliver det næsten umuligt at tage stilling til produktionens sammensætning. Og når han læser i sin avis eller lytter til politikerne, erfarer han, at samfundets velfærd er afhængig af det *samlede* nationalprodukt, og han forstår, at det på en eller anden måde kun er mængden, ikke arten og bestanddelene, det kommer an på.

På denne måde lærer vi gennem vort daglige arbejde at affinde os med kapitalens magt, og det må understreges, at lønarbejderne yderligere tilskyndes hertil af deres egne faglige og politiske ledere. Socialdemokratiet og LO har på det politiske plan gjort ganske de samme erfaringer som lønarbejderen på sin arbejdsplads, og af samme grunde har de accepteret rollen som kapitalens underordnede samarbejdspartner, hvorved lønarbejdernes følelse af afmagt øges.

Massemedierne - aviser, radio og TV.

Disse erfaringer fra dagligdagen underbygges af den påvirkning vi modtager fra massemedierne, aviser, ugeblade, filmindustri, radio og TV.

Aviserne er vor vigtigste kilde til nyheder. Men den kapitalistiske presse bestemmer selv hvilke informationer, der skal bringes, og i hvilken sammenhæng, de skal serveres. Og dette er naturligvis afgørende for den virkning informationerne får. Vort overblik reduceres, når ligegyldige sensationer ofte får større opsætning end vigtige begivenheder og beslutninger, der berører mange mennesker.

En sådan forvrænget nyhedsformidling viser sig at være det mest indbringende for pressen, i stedet for at hjælpe os til at få overblik spekulerer den i vor umyndiggørelse og træthed efter arbejdet. Den ved, at vi ofte nok foler os afmægtige og derfor gerne undgår mere indviklede problemer og truende nyheder. Derfor er det nemt at sælge Ekstrabladet og BT; de er let læste, men ved at give folk den opfattelse, at tronfølgerens bil er mere betydningsfuld end juntaen i Grækenland og arbejdsløsheden i Ålborg ophæves afmagten ikke. Det er kapitalistisk spekulation i uvidenhed og afmagt, udnyttelse af et godt kapitalistisk marked. Det giver sig selv, og det er reaktionært og samfundsbevarende.

På samme måde virker underholdningsindustrien, radio og TV. Da kommer radio og TV på trods af deres uafhængige status også til at formidle dem, de borgerlige ideer og normer hele samfundet er domineret af. Det er en illusion at tro, at radio, TV og den lille "uafhængige" presse er i stand til at virke isoleret fra samfundet iøvrigt. Formidlingen af ikke-borgerlige anskuelser i massemedierne tjener blot til at tilsløre, at borgerskabets magt over bevidstheden er næsten total.

Hvad underholdningsindustrien præsenterer folk for, er det borgerlige samfunds moralbegreber og normer i næsten enhver belysning. Vi lærer at acceptere, at det menneske skal belønnes, som er klogere og smartere end andre, og at de fra naturens hånd rigt udstyrede og i kraft af miljøet godt hjælpne yderligere skal støttes af samfundet.

Massemedierne befordrer endvidere det borgerlige konkurrencebegreb med dets følgevirkninger i form af tiloversblevne, udmanøvrerede og tabere. Dette dyrkes i skolen og på sportspladsen, i hjemmet og på arbejdspladsen, i pressen og i radio og TV, i kunsten som i kærlighedslivet.

På denne måde suppleres borgerskabets magt over økonomien med dets indflydelse på massemedierne og nyhedsformidlingen, og lønarbejdernes afmagt øges tilsvarende.

Undervisningen.

I ethvert samfund er de herskendes tanker de herskende tanker. Derfor

tjener den kulturelle udfoldelse i det kapitalistiske samfund nødvendigvis til at styrke den borgerlige ideologi, ja, denne udfoldelse er i store træk lig med denne ideologi. Den undervisning og forskning, som drives i vort samfund kan således heller ikke betragtes som isoleret fra den sociale virkelighed, hvori den foregår. Der vil nødvendigvis blive lagt vægt på de kundskaber og færdigheder, som kræves ude i samfundet. De meninger, der dominerer i samfundet, vil også få en stor plads i undervisningen. Det gælder f.eks. synet på henholdsvis de vestlige lande og de såkaldt socialistiske, og det gælder synet på, hvad der kan opfattes som demokrati og hvad som diktatur. Det siger sig selv, at denne "indoktrinering" først og fremmest foregår i de fag, der har med menneske og samfund at gøre. Generelt kan man dog konstatere en tendens i såvel undervisning som forskning til at lade sig nøje med en beskrivelse af tingene, som de rent faktisk foreligger. Derimod ofres der ikke megen opmærksomhed på, hvorfor de er som de er, og hvorledes de eventuelt burde være. Denne tendens er især værd at bemærke der, hvor den rene beskrivelse udgiver sig for at være en gengivelse af virkeligheden, thi i så fald står vi over for den hyppige sætning lighedstegn mellem de foreliggende forhold og selve virkelighedens natur. F.eks. kan man på den måde komme til, at lønarbejdernes passivitet under overenskomstforhandlinger betyder, at der i virkeligheden ingen modsætning er imellem arbejde og kapital.

Dette betyder ikke, at der ikke kan undervises og forskes kritisk i et kapitalistisk samfund. Det er endog sket i en vis udstrækning. Der er blot tale om at gøre opmærksom på den sammenhæng, der nødvendigvis altid vil være mellem samfund og kulturel udfoldelse i det pågældende samfund. Vi vil understrege, at denne i vort samfund er så selvfølgelig, at de fleste slet ikke bliver sig den bevidst. Engang satte man som motto for skolen: ikke for skolen, men for livet. Det kan i dag passende ændres til: ikke for livet, men for erhvervslivet. Sådan siges det da også hver gang der debatteres undervisning i Folketinget.

SOCIALISMEN.

Som nævnt i indledningen åbner den moderne videnskab og teknik muligheder for en menneskelig frigørelse af hidtil ukendt omfang. Først en befrielse fra alle former for materiel nød og på dette grundlag muligheder for at tilfredsstille de positive menneskelige behov for at udvikle sig, skabe og realisere sig i samarbejde med andre.

Forudsætningen for at disse muligheder kan blive til virkelighed er imidlertid, at menneskene i fællesskab frit behersker teknikken og sætter målene for dens anvendelse.

Revolutionen.

Denne frie beherskelse af teknikken lader sig som vist i det foregående ikke gøre inden for rammerne af det kapitalistiske samfund, hvor lønarbejderne i ufrihed beherskes af kapitalens love. Det kapitalistiske samfund må derfor ændres økonomisk, politisk og kulturelt, I det *økonomiske liv* må kapitalens love og krav brydes og erstattes med en af menneskene styret anvendelse af jordens rigdomme. Det vil sige, at ejendoms- og udnyttelsesretten overgår til lønarbejderne, som i fælles skab tilrettelægger produktion og fordeling.

De socialistiske lande.

Med en ligelig fordeling af de materielle goder er der tilvejebragt en vigtig forudsætning for en ligelig fordeling af magt og indflydelse. Det er dog ikke tilstrækkeligt at afskaffe det kapitalistiske samfundssystem. En bevidst og konkret gennemførelse af en socialistisk samfundsordning må gå langt videre end de hidtidige "socialistiske" lande, som i vid udstrækning stadig plages af ulighed og umyndiggørelse. Disse lande må betragtes som statskapitalistiske, fordi adskillelsen mellem arbejde og kapital, som er grundlaget for den kapitalistiske produktionsmåde, ikke er ophævet. At ændre ejendomsforholdene har blot virket som en ændring af overbygningen. Uden en udvikling henimod statsmagtens bortdøen vil lønarbejdernes konkrete situation ikke blive ændret.

De fleste af disse lande har kun brugt socialismen som en planøkonomisk metode til at gennemføre en hurtig industrialisering for derved at indhente de rige, kapitalistiske landes produktion. For at nå dette mål udviklede man et bureaukratisk lag af magthavere, som nu må fjernes, dersom også disse samfund skal kunne udvikle sig til egentlige socialistiske samfund. Selv på det planøkonomiske område har disse lande slået fejl, idet man nok har lagt planer, men uden at undersøge behov og efterspørgsel på markedet. Dette har medført en økonomisk krise i flere af de højtudviklede lande i østblokken, idet usælgelige varer har hobet sig op på lagrene, medens der har været udprægede mangler andre steder i samfundet.

Flere træk i opbygningen af socialismen i Kina og på Cuba tyder på, at disse lande bevidst søger at undgå en gentagelse af de fejl, der er blevet begået i Østeuropa. Gennem kampagner imod bureaukratiseringstendenser, aktivisering af befolkningen og agitation imod personlige, materielle gevinstmotive i produktionslivet, forsøger man at realisere socialismens idealer om lighed mellem mennesker. Fremtiden vil vise, om det lykkes.

En væsentlig årsag til, at bureaukraterne og her navnlig det militære bureaukrati stadig kan bevare deres magt, er kapitalismens fortsatte eksistens i den vestlige verden og på globalt plan de økonomiske og politiske magtkoncentrationer, herunder pagtsystemerne. Thi socialisme i et enkelt land eller i en mindre gruppe af lande kan ikke virkeliggøres fuldt ud, før det meste af verden er blevet socialistisk. Først da er der også mulighed for at staterne som magtapparat kan afvikles. Derfor er socialistiske revolutioner i de kapitalistiske lande en vigtig forudsætning for gennemførelsen af socialismen i de "socialistiske" lande. Når den ydre trussel mod disse lande fjernes, falder nemlig en væsentlig del af grundlaget for bureaukratiets magt bort.

Overgangsperioden.

Den sociale og økonomiske revolution må således videreføres i det *politiske liv*. Her må der bringes en afslutning på det formynderi, som i det repræsentative demokrati eller den demokratiske centralismes navn drives mange steder i verden. I stedet må sættes menneskers egne

interesser og egen myndighed, som de i så vid udstrækning som muligt selv må bringes til at fortolke. Tiden er inde til, at menneskene selv -her forstået konkret som hvert enkelt individ - overtager ansvaret for deres egen og dermed deres fælles skæbne.

I en overgangsperiode bør der træffes særlige forholdsregler imod såvel økonomiske som politiske magtklikers genopståen. F.eks. bør alle administratorer og ledere aflønnes med en enhedsindtægt, der gælder for alle borgere i samfundet. Dertil kan komme regler om hyppige valg, tidsbegrænsning for samme persons beklædelse af vigtige embeder, samt mulighed for vælgerne til på ethvert tidspunkt at tilbagekalde alle valgte personers mandater. Enhver skal sikres ret til at udtale sig og kritisere i offentlige forsamlinger og i offentlige aviser. Det bør således sikres, at samfundsstrukturene ikke fryser fast, men at der stadig består reelle muligheder for en videre samfundsudvikling.

I forlængelse af afskaffelsen af privatejendomsretten til produktionsmidlerne og af opgøret med den politiske magtkoncentration forudser vi endvidere en art *kulturrevolution*, d.v.s. en gennemgribende ændring af de livsvaner, idealer, normer og forestillinger, som vi har taget med os fra det kapitalistiske samfund. Denne proces må skønnes at blive af permanent karakter, og der lader sig på nuværende tidspunkt ikke sige meget om dens indhold.

Det socialistiske samfund.

Menneskene kan på denne måde organisere sig i et socialistisk samfund. En detaljeret beskrivelse af dette samfund lader sig imidlertid ikke udforme. Dertil er vor forestillingsevne i alt for høj bundet af vore hidtidige erfaringer og af de historiske omstændigheder, der har præget os. Dernæst må det atter understreges, at dette samfund, som alle hidtidige samfund, vil være under fortsat udvikling og omdannelse. Vi kan dog for visse generelle træks vedkommende definere vor forståelse af det socialistiske samfund.

Venstresocialisterne forstår herved et samfund, hvor hverken enkeltpersoner, grupper eller nationer har mulighed for at udøve magt over flertallet - et samfund som lokalt, nationalt og internationalt er

karakteriseret ved et frit indgået samarbejde mellem de implicerede om alle opgaver. Virkeliggørelse af socialismen betyder ikke, at der kastes vrang på materielle fremskridt, men at disse beherskes af menneskene og anvendes til fælles gavn. Gennem denne beherskelse af produktion og fordeling fjernes grundlaget for det ene menneskes udbytning og undertrykkelse af det andet. Herre-tjener-forholdet kan falde bort. På samme måde ophæves arbejdets karakter af tvang. Produktionsprocessen skal ikke udgøre en fremmed magt, men underkastes de producerendes egen kontrol og planlægning. Pengenes magt skal afskaffes ved, at man drager først elementære livsfornødenheder og senere flere og flere produkter ud af den kendte købs- og salgsmekanisme. Målet er, af enhver yder efter evne og forbruger efter behov.

Som understreget ovenfor kan socialismen først betragtes som gennemført, når den omfatter hele verden. Ligesom staterne kan først den nationale egoistiske holdning i handel og økonomi bortfalde. Først da kan idealet om det enkelte lands økonomiske vækst erstattes af tanken om jordens samlede økonomiske udvikling. Først da kan der også ske en ligelig global fordeling af frugterne af denne vækst.

Mennesket i det socialistiske samfund.

Et sådant samfund forudsætter en menneskelig adfærd, som på mange områder adskiller sig fra det vi nu kender til menneskets færden i samfundet. Derfor beskyldes vi ofte for at være idealistiske fantasier, der ikke tager menneskets nederdrægtige natur i betragtning. Man spørger os, om vi nogensinde har set samfund uden tvang, uden undertrykkelse, uden herrer og tjenere. Vi kan svare, at der naturligvis er tale om en trossag, men at den kritik, der rejses imod os, er uden værdi og iøvrigt ofte fremsættes ud fra ønsket om at bevare det bestående samfund. Vi må over for denne statiske vanetænkning hævde, at mennesket netop ikke er et uforanderligt væsen, men at det tværtimod igennem historien har antaget mange skikkelser, som har været bestemt af det omgivelser, dets produktive formåen og det samfund, som det selv har skabt. Slaven og den livegne er ligesom fyrsten af Guds nåde nu fortidige skikkelser. Vi tror ikke, at historien er gået i stå ved midten af det tyvende århundrede, eller at samfundet med det borgerlige demokrati har fundet sin endegyldige form. Menneskers

Elektronisk reprint af: Programskrift for Venstresocialisterne, 1969.
Copyright: Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv.

krav om frihed, retten til at leve i overensstemmelse med de produktive muligheder, har tidligere fejlet andre samfundsformer til side. Og på samme måde som tidligere vil menneskene udvikle sig og forandre sig, mens omstændighederne, hvorunder de lever, forvandles. Mens menneskene altså forandrer samfundet, forandres menneskene selv af det nye samfund, de skaber.

STRATEGIEN

A: HOVEDLINIE.

På baggrund af den foregående analyse kan vi ikke forestille os, at vi kan nå vore mål gennem et politisk samarbejde med kapitalen eller med den af kapitalen dominerede statsmagt. Det er tydeligt demonstreret gennem generationers socialdemokratiske politik herhjemme og i udlandet, Alle reformbestrebelse må i så fald imderordnes det grundlæggende hensyn til "erhvervslivets trivsel". Arbejdet for socialismen må derfor finde sted i uforsonlig kamp mod kapitalismen og alle dens borgerlige institutioner og normer.

! denne kamp vil også modstanderen vise sig uforsonlig. Kapitalen afgiver ikke frivilligt sin magt. Kapitalisterne vil med alle midler modsætte sig angreb på den bestående samfundsorden. Statsmagten vil ganske naturligt tage sine magtmidler i anvendelse, når "lovene" og "lovlige" tilstande trues. Som det har været tilfældet i andre lande, vil kapitalisterne over for forsøg på at antaste deres magt gribe til kapitalflugt til udlandet for derved at tvinge en progressiv regering til at falde til føje. Om nødvendigt vil den internationale kapital og dens stater gribe ind med magt for al afværge gennemførelsen af en socialistisk revolution. Den internationale og militære magtbalance tillader heller ikke en selvstændig udvikling i et enkelt land. Grækenland og Czekoslovakiet er de sidste talende vidnesbyrd herom.

Grundlaget for vort arbejde må således være en åben erkendelse af, at en isoleret gennemførelse af socialismen i Danmark under de nuværende forhold forekommer usandsynlig. Udgangspunktet må derfor være, at kampen for socialismens indførelse er udelelig og kun giver mening i større sammenhæng.

Denne kamp kan imidlertid ikke foregå i illusionen om Sovjetunionens eller andre "socialistiske" landes fortræffelige ufejlbarlighed. Vi afviser førerdyrkelse i kampen for socialismen. Derfor kan vi heller ikke se hen til, at socialismen vil komme i kraft af Sovjetblokkens vækst. Vi afviser derfor også de kommunistiske partier, der i praksis indtager en afventende holdning i bevidstheden om, at kapitalismen af sig selv vil bryde

sammen, hvorpå socialismen med de "socialistiske" landes hjælp nærmest vil komme af sig selv. Derfor arbejder de blot reformistisk.

Parallelt med socialister i andre lande og socialistiske befrielsesfronter i den tredje verden bliver vor opgave derfor at arbejde på at rejse lønarbejderne til modstand mod kapitalismen. Den eneste magt, som formår at tvinge kapitalismen tilbage, er de udbyttede arbejdere selv. For at koordinere denne internationale kamp bliver det nødvendigt i globalt omfang at indlede et snævert samarbejde med revolutionære socialistiske bevægelser og partier, der står som eksponenter for de nye venstrebevægelser, i bestræbelser på at dæmme op for en kapitalistisk magtovertagelse.

B: VENSTRESOCIALISTERNES POLITISKE ROLLE.

Hermed rejses således spørgsmålet om partiets rolle. Er det i denne kamp overhovedet hensigtsmæssigt at arbejde inden for rammerne af et parti, og hvorledes forestiller vi os i givet fald dette partis rolle?

Bevægelsen.

Som erfaringerne herhjemme og i udlandet har vist, er bevægelsen som regel bestemt af et konkret og begrænset mål. Derfor har bevægelserne været af begrænset varighed og er oftest blevet opløst, når den begrænsede opgave er blevet løst, eller når bevægelsen har lidt nederlag. Som regel har bevægelsen også en begrænset social berøringsflade. Sidst men ikke mindst vil det være en svaghed ved bevægelsen som instrument i kampen mod kapitalismen, at den sjældent sætter genstanden for bevægelsens aktivitet ind i en større samfundsmæssig sammenhæng. En mere permanent organisation og en fastere struktur end bevægelsesens vil altså være påkrævet i den langvarige kamp mod kapitalismen. Disse erfaringer synes at pege i retning af, at der i denne kamp kræves et politisk parti, hvis struktur og rolle må udkrystalliseres af den fortsatte antikapitalistiske kamp.

Det traditionelle arbejderparti.

Hidtil i arbejderbevægelsens historie er partiet blevet opfattet som noget, der ifølge sagens natur kun kunne være eet af. Det betragtedes som arbejdernes eneste sande repræsentant, klassebevidsthedens og klasseinteressens rette indehaver og fortolker. Denne opfattelse fører og

må føre til forsøg på at beherske og kontrollere alle andre venstregrupperinger, idet disse fremtræder som en trussel mod partiets krav om monopolstilling. I denne henseende er der ingen forskel på Socialdemokratiet, DKP og Kommunistisk Forbund (m. L). De har ofte bekæmpet hinanden med større indædthed, end de har kunnet mobilisere over for den fælles borgerlige modstander. For det monopolistiske parti er alle "konkurrenter" splittelsesfolk og forræddere af arbejderklassen. For det revolutionære parti fører dette naturligvis til, at det i en krisesituation og under omvæltninger må kræve, at partiet har eneret på kravet om magien. Det er set i Sovjetunionen, Østeuropa og senest i Frankrig. Dette forhold må i langt højere grad end partiets struktur føre til savel hard centralisering som bureaukratisering. Vi har derfor også set, hvordan disse krav overalt i industrilandene har ført til forstening, bl.a. fordi potentielle allierede altid betragtes med mistillid, og fordi fraktioner i enhedens navn blev undertrykt.

En væsentlig årsag til bureaukratiseringen og livløsheden i de socialdemokratiske og kommunistiske partier er partiledelsernes reformisme. Har man valgt reformismen, bliver det en væsentlig opgave at få medlemmer og vælgere til at følge trop. På grund af modsætningen mellem partiets reformistiske praksis og dets ofte revolutionære sprogbrug, er det sårbart for kritik. Partiledelsen kommer derved næsten automatisk ind på det kendte spor, hvor kritik og opposition bekæmpes af alle kræfter, og hvor list og manipulation træder i stedet for åbenhed over for medlemmerne, som nu ikke længere betragtes som partiets drivkraft, men som genstridige får, der skal bringes til at følge trop. Partier, der i realiteten er rene lederkliker, evner naturligvis ikke at blive redskaber for lønarbejdernes revolutionære kamp for en socialistisk omformning af samfundet.

Venstresocialisterne.

Disse erfaringer med bevægelser og de monopoliserende partier er afgørende for Venstresocialisternes opfattelse af deres egen rolle i den antikapitalistiske kamp.

Partiet sigter imod at blive en organisme, der igennem politisk praksis opsamlar, bearbejder og videreudvikler politiske erfaringer til taktisk

brug. Det er medlemmernes opgave at formidle sådanne erfaringer til omverdenen. Partiet må derfor være organiseret således, at dette arbejde kan gennemføres.

Partiet vil for enhver pris undgå at hæmme initiativer og aktiviteter i kampen mod kapitalisme og imperialismen. Partiet vil som parti åbent samarbejde med eller støtte partier og bevægelser. Partiet vil endvidere om muligt selv tage initiativer til at igangsætte bevægelser, der arbejder i overensstemmelse med dets almindelige målsætning. Venstresocialisterne vil på denne måde forhåbentlig kunne tilføre bevægelserne en del erfaringer og synspunkter. På samme måde vil vi fra bevægelser, aktivister og andre partier kunne modtage uundværlig fornyelse og inspiration. Men ligesom partiet ikke skal dirigere bevægelserne, vil partiet heller ikke - indefra eller udefra - dirigeres af skiftende bevægelser. Det vil betyde et arbejde på bevægelsens korte og begrænsede sigt. Partiet kan modtage impulser, kritik og medlemmer fra bevægelserne, og det vil åbent diskutere med og kritisere disse såvel som andre partier. En sådan holdning vil bedre end mangelfulde strukturer kunne bevare partiet åbent over for udviklingen. Den giver mulighed for et ligeberettiget samarbejde med grupperinger uden for partiet, fordi vi ikke vil være under mistanke om at ville beherske og monopolisere hele venstrebevægelsen.

Denne opfattelse af partiets rolle far også konsekvenser for vor holdning over for befolkningen som helhed. VS hverken kan eller vil optræde som formynder for lønarbejderne. Vi vil ikke, som andre partier henvende os til befolkningen med lofter om, at dersom den blot støtter partiet, så skal vi løse dens problemer. Vi opfatter derimod vor opgave som den at overbevise lønarbejderne om, at det står i deres egen magt at hidføre bedre samfundstilstande, dersom de bliver sig denne magt bevidst og organiserer sig med den.

C: LØNARBEJDERE OG STUDERENDE.

Socialister har i en lang periode hovedsagelig beskæftiget sig med de samfundsøkonomiske følger af det kapitalistiske produktionssystem: produktionssammensætningen, forbrugerismen og reklamen. Det er klart, at denne linie må videreføres, men meget tyder på, at det atter er

på tide at vende interessen mod undertrykkelsen i selve produktionen: tvangen, umyndiggørelsen og udbytningen.

I sammenhæng hermed ser vi de autoritære ledelsesformer i undervisningssystemet og i andre institutioner,

Ud fra den ovenfor fremsatte opfattelse af partiets rolle vil VS derfor være solidariske med og tilskynde lønarbejderne i deres kamp mod kapitalen, og vi vil støtte og opmuntre deres og de studerendes kamp for at opnå indflydelse på deres daglige arbejdsbetingelser. I den nuværende fase synes mulighederne for at tilvejebringe en klarere forståelse af den kapitalistiske undertrykkelse netop at ligge i sådanne praktiske bestræbelser. Erfaringen viser nemlig, at kampen mod den konkrete undertrykkelse af en selv kan åbne øjnene for de egentlige samfundsmæssige årsager til denne undertrykkelse.

VS anser det imidlertid for en væsentlig opgave at gøre opmærksom på, at "medbestemmelse", "medindflydelse" og "kontrol" ikke i sig selv løser lønarbejdernes problem som lønarbejdere. VS vil stadig søge at vise sammenhængen mellem de konkrete urimeligheder og det kapitalistiske samfundssystem og stadig fremhæve faren ved integration. VS vil påpege, at dersom de konkrete resultater skal have betydning, må de bruges som instrumenter i den videre kamp.

Lønarbejderne.

Lønarbejdernes reaktion på udbytningen begynder der, hvor undertrykkelsen er mest følelig - på arbejdspladsen. Der foregår kampen for bedre arbejdsforhold og arbejdsklima, for nedsat arbejdstid og bedre løn. Der foregår også så småt den begyndende debat om demokrati på arbejdspladsen. Denne debat vil efterhånden få næring fra det, der sker på læreanstalterne, og den bør i denne sammenhæng udnyttes til at rejse krav om arbejderkontrol med alle forhold og dispositioner på virksomhederne. En vigtig sag på arbejdspladserne er ligeledes kampen mod den uhæmmede effektivitetsdyrkelse. Der må øves kritik af akkordsystemer og hvad dermed følger i form af tidsstudier og øget kontrol med lønarbejderne. VS vil aktivt følge og tilskynde den direkte kamp mod kapitalen, som finder sted på arbejdspladserne.

De studerende.

I skoler og på læreanstalter vil vi støtte de studerende i deres antiautoritære kamp. Denne kamp kan give slemme skuffelser, fordi en kulturel og social frigørelse ikke kan føres igennem, så længe samfundet bevarer sin kapitalistiske organisation. Men i det lange løb vil de studerendes bestræbelser være autoritetsnedbrydende i samfundet som helhed, og de kan endda hurtigt komme til at smitte af på arbejdspladserne.

Vi vil også - så godt vi kan - opmuntre de studerende i deres begyndende kritik af deres fag og af fagenes sociale betydning. Der er her tale om en diskussion, som kan få den allerstørste betydning for fremtidens ideologiske debat og samfundskritik. Den breche, der her er ved at blive slået, kan blive vanskelig at lukke igen. Det er vigtigt at føre denne kritik over på det politiske og økonomiske plan.

Ligesom lønarbejderne opfordrer vi de studerende til at modsætte sig samfundets af kapitalen dirigerede krav om effektivitet og hurtige resultater. I undervisning og forskning må der holdes fast på retten til selvstændig, kritisk virksomhed.

Solidaritet mellem lønarbejderne.

Over for såvel lønarbejdere som studerende vil vi fastholde, at der ikke er nogen principiel forskel mellem højtuddannede og lavere uddannede lønarbejdere. Dette kan vi gøre så meget desto lettere, som den traditionelle respekt for de højtuddannede takket være uddannelses-eksplosionen forlængst er begyndt at aftage. Og dog er der forskelle, ligesom der er forskelle inden for den traditionelle arbejderklasse. Disse lønforskelle, som der her er tale om og som af de herskende udnyttes til at splitte lønarbejderne, vil VS arbejde for at eliminere. Den stadigt voksende skala af løn- og ansættelsesforskelle må bekæmpes ved, at vi kræver lige materielle levevilkår for alle samfundets borgere. I denne sammenhæng støtter og arbejder VS for lige uddannelsesløn og for en samfundspension, som sikrer alle uden normal arbejdsindtægt de økonomiske betingelser for en normal tilværelse. Ud over at fremme solidariteten mellem lønarbejderne kan disse reformer tjene til at slå en

breche i den herskende borgerlige moral: at forskelle i sociale kår er en naturlig ting. Den proces, sådanne reformer kunne tænkes at udløse, har en parallel i den kritiske indstilling, som øget uddannelse og bedre økonomiske kår trods alt har medført hos mange unge.

Sammenfattende kan det siges, at det er VSs hensigt at medvirke til at bringe lønarbejderne og de studerende i offensiven i den danske klassekamp.

D: DE INTERNATIONALE FORHOLD.

Kapitalen er international, men tendenserne til koncentration på tværs af grænserne hæmmes af nationalstaternes fortsatte eksistens. Såvel disse som den indbyrdes strid mellem de store kapitalgrupper kan fore til hinanden bekrigende økonomiske grupperinger. De økonomiske unioner og markedsdannelser må bl.a. ses i dette lys.

Venstresocialisterne erkender disse tendensers eksistens og styrke. Partiet mener samtidig, at det vil være utænkeligt og uønskeligt at vende tilbage til den hidtidige nationale kapitalisme. Strategisk vil hele koncentrations- og centralisationsproblematikken først kunne vurderes tilfredsstillende i samtaler med socialister fra det øvrige Europa, USA og den tredje verden. Det er dog muligt, at det i øjeblikket vil være mest rationelt for partiet at medvirke til kapitalismens opsplitning i hinanden fjendtlige grupper. Dette kan ske f.eks. gennem støtte til oprettelsen af en nordisk politisk-økonomisk union. Et særligt perspektiv er her, at en sådan union nødvendigvis må følges af militær integration, hvilket åbner mulighed for brud med NATO. Vi gør os dog ingen illusioner om, at en nordisk union vil betyde en kapitalisme, der er væsensforskellig fra den, som vi kender fra Fællesmarkedet og USA. En økonomisk og militær adskillelse mellem Norden og den øvrige vestlige verden vil dog nok frembyde større muligheder for revolutionær socialistisk indsats. En agitation for afrustning vil utvivlsomt også have bedre vilkår i et neutralt Norden.

U-landshjælpen er i øjeblikket nært sammenkoblet med private kapitalinteresser og med Danmarks handelspolitik. Heroverfor ser vi det som en væsentlig opgave at påpege, at u-landenes sociale problemer hurtigst

40.

er blevet løst i lande, der har haft en socialistisk revolution. Konsekvensen af denne indsigt må være, at vi agiterer for, at de ressourcer, som Danmark har til rådighed til u-landshjælp, tilgår sådanne lande samt de befrielsesbevægelser, der i den tredje verden bekæmper den imperialistiske udbytning. VS anerkender samtidig, at den bedste hjælp, vi kan yde de undertrykte i den tredje verden, er en kompromisløs kamp mod kapitalens magt i Danmark og dens udbytning i den tredje verden, bl .a. ved fordelagtige investeringer. Solidariteten med verdensproletariatet realiseres mest effektivt på denne måde.

E: PARLAMENTARISK OG UDENOMSPARLAMENTARISK VIRKSOMHED.

VS ser det som en væsentlig opgave at afsløre, at pastanden om statsmagten og folketingsets uafhængighed er falsk. Folketingsarbejdet er i virkeligheden skuespil, der tjener til at opbygge illusionen om det "folkestyrede Danmark", og da befolkningen i almindelighed føler, at den er uden indflydelse på beslutningerne, forvandles "folkestyret" til folkets følelse af afmagt.

VS vil derfor søge at afmystificere det borgerlige demokrati og påpege dets klassebestemte karakter. Vi vil afsløre, at de egentlige betydningsfulde beslutninger træffes andre steder, bag kulisserne, at kun det formelle og officielle foregår for alles øjne.

Når den borgerlige stat reelt styres udenomsparlamentarisk på kapitalens, "erhvervslivets", vilkår, har Venstresocialisterne erkendt, at en socialistisk omformning af samfundet ikke kan finde sted gennem parlamentarisk arbejde. Vi vil ikke være med til at underbygge de borgerlige illusioner ved at bilde folk ind, at de kan ændre samfundssystemet ved på valgdagen at indvælge et "arbejderflertal", ikke engang hvis flertallet udelukkende bestod af Venstresocialister!

Der er gode grunde til, at systemets tilhængere altid advarer mod udenomsparlamentarisk aktivitet. "Ingen politik på havnekajen", som socialdemokratiske ledere har udtrykt sig. Aktive mindretalsgrupper vil

tiltvinge sig uforholdsmæssig stor indflydelse, siger man, og "det er ikke demokratisk". De ved det af erfaring, fordi en passiv befolkning netop tillader det lille mindretal, der sidder på systemets nøglepositioner, at gennemtrumfe deres vilje.

Aktioner.

Derfor er det en vigtig opgave for VS at opfordre til udenomsparlamentarisk virksomhed, at mobilisere og aktivisere lønarbejdere og studerende. Aktioner på gaden, arbejdspladsen og uddannelsesinstitutioner vil ofte - og især når de erkendes som farlige for systemet blive mødt med magtmidler, undertrykkelse. Derved afslører de over for befolkningen systemets sande natur. Bliver bevægelserne så omfattende, at de gennemtvinger reformer eller ændringer i indenrigs- eller udenrigspolitik, giver resultaterne befolkningen bevidsthed om egen styrke og mod til at rejse sig og aktivt gå ind for de næste krav.

Indtil nu har det borgerlige samfund og statsmagten vist en overordentlig sammenhængskraft og styrke i afgørende konfrontationer med revolutionære bevægelser. Staten har vist sin vilje til at bruge det vidt forgrenede magtapparat til at imødegå sådanne bevægelser. Samtidig viser den under normale omstændigheder en betydelig smidighed og tilpasningsevne, således som den manifesteres i den repressive tolerance viljen til at acceptere en kritisk holdning og forsøge at indarbejde den i systemet for at understrege dets demokratiske skin. Grænsen for tolerancen sættes imidlertid ganske klart, hvor der sættes magt bag kritikken og vilje til at ændre de givne samfundsforhold.

En undervurdering af det borgerlige samfunds styrke vil derfor kunne føre til uovervejede aktioner, fatale nederlag, og deraf følgende fornemmelse af afmagt. Det betyder ikke, at VS skal afholde sig fra politiske aktioner, men det betyder, at aktioner for aktionens skyld, aktioner, hvis indhold og mulige virkninger ikke er nøje analyseret og gennemdebatteret, må afvises.

Parlamentet.

Trods dette kan Venstresocialisterne ikke nægte at deltage i valg eller at lade sig vælge til og virke i folketing, kommunalbestyrelser o.l. Der er

en vekselvirkning mellem det parlamentariske arbejde og den udenomsparlamentariske aktivitet. Offentlighedens søgelys er rettet mod parlamentets talerstol. Det er trods alt lettere at blive hørt, når man står der. Ved at stille forslag, der sætter systemets påståede gode vilje på prøve, kan man afsløre dets karakter. Og endelig det vigtigste: aktiviteten i befolkningen skal følges op inden for murene, der skal stilles forslag, rejses debatter o.s.v.

Reform og revolution.

Derfor kompromitterer Venstresocialisterne heller ikke sig selv, når de medvirker ved reformer. De skal blot klargøre, at reformerne ikke ændrer systemets natur. VS vil derfor yde støtte til eller selv fremsætte lovforslag, der nedtrapper umiddelbar vold, øger den sociale sikkerhed, mindsker afhængigheden af myndighederne, fremmer evnen til selv at tænke, modvirker indoktrinering o.s.v. VS forpligter sig imidlertid til at fremhæve den begrænsede og relative karakter, som reformer i et kapitalistisk samfund nødvendigvis må have. VS vil altid se og omtale reformer i lyset af det langsigtede revolutionære perspektiv.

Reformer, der strider mod det kapitalistiske systems natur, kan normalt ikke gennemføres. Men man kan i visse situationer forestille sig, at den udenomsparlamentariske aktivitet vokser sig så stærk f.eks. under en krise med generalstrejknelignende tilstande - at magthaverne viger tilbage for at bruge undertrykkelsesapparatet, måske indser det håbløse heri. eller det er lykkedes at "lamme" statsapparatet. Magthaverne kan da søge at passivisere bevægelsen ved at imødekomme nogle af dens krav. I sådanne situationer kan man tænke sig vedtagelsen af "anti-kapitalistiske reformer".

Når aktivitetsniveauet senere falder, er faren dog overhængende for, at reformerne åbenlyst eller skjult udhules eller fjernes. Opretholdelse af sådanne tilkæmpede landvindinger kan kun ske under konstant aktivitet og mobilisering. Og er man nået til et stade, hvor befolkningsflertallet er aktivt i et sådant omfang, nærmer man sig det tidspunkt, hvor lønarbejderne er i stand til at overtage den virkelige magt i samfundet.

F: EN FAGLIG STRATEGI.

På samme måde som folketingset tjener til at underbygge illusionen om "folkestyret", fungerer fagbevægelsen som det instrument, der indgyder de organiserede lønarbejdere den illusion, at de har indflydelse. Også her har tillidskløften mellem medlemmer og ledere skabt en følelse af afmagt. Denne følelse har de faglige ledere været interesseret i og spillet på. Passive medlemmer affinder sig med skuespillet hvert andet år, når overenskomsterne skal afsluttes.

Svaret må også her være en aktivitet fra neden. LOs nuværende struktur hviler som en dødvægt over medlemmerne. De laugsprægede fagforeninger betyder, at arbejderne på samme arbejdsplads ofte er organiseret i talrige forskellige forbund. Forbundsledelserne er bundet af den socialdemokratiske partidisciplin og de fagretslige regler, som de selv har været med til at udbygge til et snærende net af komplicerede paragraffer: det "faglige juristeri", der fuldtud står mål med samfundets øvrige juristen. Fagforeningsbestyrelserne kan afsende udtalelser og protester uden reelt indhold, idet de i det praktiske arbejde er totalt bundet af de regler og overenskomster, som højere organer har dikteret. Ikke engang en "ulovlig strejke" må den lokale fagforening støtte i ord. I så fald vil fagforeningen omgående blive idømt bod. Tillidsmanden står på en udsat post, idet han på en gang skal repræsentere arbejderne og formidle arbejdsgivernes kontakt. Mange tillidsmænd gør et stort arbejde for medlemmerne, men resultaterne er små, idet også de er bundet af systemet. Som undersøgelser har vist, er flertallet af tillidsmænd slidt op efter kort tid og har opgivet. Kun aktivitet på arbejdspladserne kan ændre denne situation. Man kunne oprette studiekredse, hvor medlemmer diskuterede overenskomstkraav, arbejdspladsproblemer og metoder til at komme de fagretslige regler til livs. Man kunne oprette selvbestaltede udvalg til at planlægge aktioner i bestemte situationer, f.eks. "hej-udvalg" til at agitere for at stemme nej til dårlige mæglingforslag. Senere kunne udvalgene fortsætte med at planlægge "nålestikaktioner": opsigelse af samarbejdsaftaler, nægtelse af at deltage i samarbejdsudvalg og virksomhedskonferencer, modstand mod produktionsfremmende lønsystemer, nægtelse af overarbejde, temponedsættelse m.m. 3 strejkesituationer planlægelse af fabriksbesættelser, produktion uden arbejdsgivere o.l. Sådanne udvalg bør dannes på tværs

af den nuværende struktur og bestå af faglærte, ufaglærte, lærlinge, funktionærer. Man kunne tænke sig, at der skridt for skridt ud af arbejdspladsinitiativer voksede en faglig opposition, der kunne mobilisere større grupper af lønarbejdere i kollektiv aktion. En naturlig handling ville være om de faglige oppositionsgrupper optog kontakt med de studerendes forskellige aktionsudvalg. Det begyndende samarbejde mellem lærlinge og studenter kunne vise vej mod en samling om indsats for fælles interesser.

VS vil opfordre arbejdspladsernes folk til selv at diskutere, hvad der kan udrettes på de enkelte pladser. Men VS vil pege på, at på længere sigt kan en sådan "udenomfagretslig" aktivitet sprænge LOs forstenede struktur nedefra og bane vej for en demokratisk opbygning af fagbevægelsen. Udvalgene kan forvandles til grundorganisationer på arbejdspladsen, hvor man ved urafstemning tager stilling til alle vigtige valg og afgørelser. Trin for trin bør fagbevægelsen derefter *nedefra og opefter* opbygges som en slagkraftig organisation dirigeret af medlemmerne. Her bor man antagelig sigte mod en branchevis opbygning omfattende samtlige lønarbejdere inden for branchen, herunder funktionærer og måske også uddannelsessøgende. Også de nuværende tjenestemand- og funktionærorganisationer bor bortset fra topfunktionærerne - sprænges og bygges sammen med de andre lønmodtageres sammenslutning.

Kampen mod en faglig struktur, der repræsenterer det autoritære system og er med til at holde lønarbejderne nede i passivitet og umyndiggørelse, kan åbne øjnene for at selve det kapitalistiske system er hindringen for menneskers frie udfoldelse.

G: KULTURLIVET.

VS opererer ikke med et kulturbegreb i traditionel forstand. Ved kultur forstar vi det menneskesyn, som fremgår af en helhedsvurdering af samfundslivet. Vor kulturpolitik består derfor i at gøre et socialistisk menneskesyn til det ledende princip i alle samfundsafgørelser.

Det borgerlige samfund prøver at aflede opmærksomheden fra den forte "kulturpolitik" ved at tale om, at kulturelle aktiviteter skal bevidstgøre

menneskene til kamp for demokratiet imod diktaturet, og skjuler derved, al den såkaldte kulturpolitik hidtil har bevirket, at såvel den nationale som den internationale kamp mellem socialisme og kapitalisme er blevet tilsløret.

Del er derfor en væsentlig opgave for partiet at yde sit bidrag til at bryde del borgerlige herredømme over hele samfunds- og kulturlivet (indoktrineringen). Den modstand, som lønarbejderne ofte yder imod kapitalen, må forenes med indsigt i, at de gængse borgerlige påstande om, al samfundet kun kan eksistere under opfyldelse af privatkapitalens betingelser, er falske. Denne indsigt er endnu mere nødvendig hos de grupper af lønarbejdere, som slet ikke ser nogen forbindelse mellem deres egen utilfredshed og samfundets underkastelse under kapitalen, VS vil derfor støtte og påvirke det bevidste arbejde med at skabe kritiske og anti-autoritære mennesker som f.eks. er indledt i den nyere pædagogik og inden for visse eksperimenterende kunstgrene. Vi understreger dog atter, at denne menneskelige frigørelse ikke kan fores til bunds, førend de kapitalistiske samfund er fjernet. Kampen for frigørelsen opfatter vi snarere som et middel til at opnå den erkendelse, som er en nødvendig forudsætning for, at flertallet bryder kapitalismens magt i det danske samfund.

Indoktrineringenssvagheder.

Indoktrineringen er som nævnt overvældende og allestedsnærværende. Alligevel er der gennem de seneste år opstået sprækker, der kan udvikle sig til trusler mod systemet:

- 1) Det er ikke muligt i det lange løb at slå bro over den faktiske modsætning mellem kapital og arbejde, og heri ligger en permanent politisk trussel.
- 2) For tiden afslører denne modsætning sig først og fremmest ved opgøret mod den umyndiggørelse, som er en følge af kapitalmagts enevælde. Dette har i første omgang vist sig inden for undervisningsvæsenet, hvor man protesterer mod de borgerlige normer, men det kan når som helst slå over i arbejdslivet.
- 3) Disse spændinger har alle til en vis grad faet næring af udviklingen ude i verden. En voksende solidaritet med de åbenlyst og voldeligt undertrykte folk, der er genstand for imperialistisk udbytning, har vist

at have mobiliserende indflydelse på protestbevægelserne hos os. Billederne fra Vietnam dementerer det, som vi fik at vide i skolen. Illusionerne om det borgerlige samfunds karakter falder i takt med fragmentationsbombene.

4) Sidst men ikke mindst kan oprøret i den underudviklede verden komme til at true vort system i dets grundvold. Oprøret vil fortsætte og kan under ingen omstændigheder standses. Det vil være en uafsluttelig trussel mod den kapitalistiske økonomi og den borgerlige ideologi.

Alle disse sprækker skal udnyttes af socialister til politisk og kulturrevolutionær virksomhed.

Ideologikritik.

Det, der først trænger sig på, er en kritik af den borgerlige ideologi. Det må i konkrete analyser påvises, at de dominerende idealer og normer afspejler ganske bestemte behov og interesser hos magthaverne, og derfor på ingen måde besidder almengyldighed. De yndede borgerlige idealer og begreber som f.eks. saglighed, objektivitet, frihed og sandhed er relative størrelser. De har intet eviggyldigt og uforanderligt indhold, men er udformet på det beståendes præmisser og har egentlig til hensigt at forvirre lønarbejderne og aflede opmærksomheden fra de egentlige magtforhold i samfundet.

I sammenhæng med ideologikritikken ser VS en vigtig opgave i samfundsanalysen i det hele taget. Såvel analyse som socialistisk teoridannelse har været meget forsømt i Danmark. VS anser det for en forpligtelse at yde sit bidrag til at indhente noget af det forsømte.

H: SLUTBEMÆRKNING.

Det skal sluttelig understreges, at VS med sin virksomhed vil medvirke til at overvinde passiviteten og den udbredte opgivende holdning blandt lønarbejderne og studerende. Den mobilisering af befolkningens flertal, som vi arbejder for, kan i den nuværende situation bedst fremmes gennem en kompromisløs opposition imod og kritik af den nuværende samfundsorden. Dette vil Venstresocialisterne stræbe efter over en bred front: i teorien ved analyserende påvisninger af kapitalens magt over samfundets forskellige led, og i praksis gennem aktioner på arbejdspladserne, på gaden og i de valgte forsamlinger.

VEDTAGET PÅ PARTIETS 2. KONGRES 2.-4. MAJ 1969